

KRESŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠESŤNÁSTĽ STRANÁCH.

Predplatná cena:	Hlavný redaktor: Dr. ALEXANDER ERNSZT	Redakcia a vydavateľstvo:
Na celý rok — — — — 4.— koruny.	Zodpovedný redaktor:	Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám
Na pol roka — — — — 2.—	JÁN BARTOS, krajiniský vyslanec	sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin
Na štvrt' roka — — — — 1.—	Za vydavateľstvo zodpovedný:	ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify.
<i>Jednotlivé číslo 8 hal.</i>	JÁN MOLNÁR, pápežský pralát	Rukopisy sa nazpak nedávajú.

Stredná trieda obyvateľstva Uhorska.

Hlavným stĺpom krajiny behom tisíc rokov bola stredná trieda. Ona bola vedúcim živlom v majetnosti, v duševnom pokroku a v obrane vlasti. Že Uhorsko dosiahlo ten stupeň vývinu, na ktorom sa nachodí, to záviselo od strednej triedy jeho obyvateľstva.

Rok 1848. oslobodil poddanstvo, uviedol rovnoprávnosť a slobodný súbeh. Stredná trieda od tej doby len tak musela pracovať, ako niekdajšie poddanstvo, toto ale stredná trieda vládala len rozumom. Kto sa nevedel zriekať, kto nechcel pracovať, učiť sa a študovať, stal sa alebo zlým úradníkom alebo proletárom. Šľachtické kúrie vyšly na bubon. Niekdy skvostné kaštiele prešly do rúk cudzincov alebo ležia v rumoch.

Miesto niekdajšej chýrnej strednej triedy Uhorska zaujíma zcela nový živel a s kroka na krok napreduje v celom obore verejného života. Aby sme sa o tom presvedčili, pohliadnime na štatistiku a uvidíme pomer medzi starou strednou triedou a terajším, vždy viacej napredujúcim, ba už vedúcim živlom. Peter Ágoston v jeho knihe «Zsidók útja», Cesta židov v Uhorsku píše nasledovne:

	kresťania	židia
Verejnej správy úradníci	39 273	2.169
Pravosúdie	19.204	6.447
Pravotárstvo	3.694	3.049
Verejná výučba	50 399	5.436
Verejné zdravotníctvo	20.082	4.990
Lekárstvo	21.372	2.193

	kresťania	židia
Učenci a novinári	3.913	1.391
Samostatní kupci	57.167	67.676
Železnice, pošta atď.	42.873	7.806
Súhrnom:	238.677	101.147

V strednej triede teda počet vývodiacého židovstva obnáša 42 procentov, kdežto židia tvoria len 5 procentov obyvateľstva Uhorska.

Popri 7859 kresťanských študujúcich v Budapešti do stredných škôl chodí 5341 židov. V 183 stredných školách celej krajiny ale, s 49.291 kresťanskými žiakmi učí sa 15.574 židov.

Do ohľadu berúc, že židia sú o veľa usilovnejší a vytrvalejší ako kresťania a do ohľadu berúc i to, že sa vzájomne viacej podporujú a jeden druhého do predku tisnú na ceste ku zbohatnutiu a blaženosti, ľahko je predvídať budúcnosť, že z popredného vývodiacého zástoja celkom vytisnú živly kresťanské.

Keď sa prítomne rozhliadneme po rozporení v krajine, prideme ku tomu presvedčeniu, že sa všetko nachodí v židovských rukách. Peňažné ústavy, banky patria židom, ktorí zvlášte v terajšej válečnej dobe úžernícke kšefty prevádzajú so všetkými potravnými článkami. Stredišťe zákonodarstvom utvorené ku zabezpečeniu vyžitia obecnstva, sú stredišťia židov, ktorí vôbec od vojenciny oslobodení vo všelijakých centromoch bránia vlasť, bo sa boja hrdinskej smrti. Židovskí agenti a sensáli v mene centromov lietajú po krajine, miesto toho, čo by šli do strelných zákop: rekvirujú a skupujú všetko, čo sa gazdovi urodí, ešte aj tie vajcia, ktoré mu sliepka len zajtra znesie. Tak ďaleko

sme už prišli v Uhorsku, že keď sa chceš chleba najesť, musíš ísť k židovi; keď si chceš bravčoviny alebo kúsok slaniny kúpiť, za neslýchane vysokú cenu predá ti ju židák. Naši roľníci, čo sú ešte doma, úradníci a robotníci následkom nedostatočného stravovania chodia vysušení ako trieska; bankari, agenti, vigéci, kupci a priekupci východného plodu vyberanými, drahými jedlami vypasení sú ako do svetovej výstavy. Nová aristokracia, váleční liferanti, millionári s jedného dňa na druhý, jachajú v automobiloch, ľud chodí zväčša bosý, bo nemá si čo obuť. V tejto smutnej štatistike dalo by sa ešte aj obširnejšie pokračovať.

Čo tu teda robiť? Hnevať, ponosovať sa, kliatť? To nič neosoží. Spoluobčanov, nech sú akokoľvek nepríjemní a škodliví, neslobodno prenasledovať. Jedno je potrebné! Kresťanské živly majú spolu držať. Kresťan nech podporuje len kresťana. Treba sa učiť, kresťanskú mládež usilovne do škôl posielat. Treba zakladať a zveľaďovať len kresťanské potravné spolky a konečne verne nasledovať zásady, aké ohlasuje kresťanská ľudová strana. Tým prispejeme k preporeniu strednej triedy a celého Uhorska v duchu kresťanskom.

Organisačné shromaždenia kresťanskej ľudovej strany.

Shromaždenie vo volebnom okrese sencskom.

Občania sencského okresu 9. októbra v obci Szenc vydržali organisačné shromaždenie, na ktorom zastúpené boli všetky ku okresu patriace obce a za prítomnosti 500—600 ľudí. Stredisko kresťanskej ľudovej strany zastupoval krajinský vyslanec Ján *Bartos*. Z vývodiceho obecnstva okresu prišli ku shromaždeniu: Alojs Karoly (Szenc), Anton Roszipál (Erzsébetkáporna), dekan a farári; Anton Brázda (Sz. Abrahám), Leopold Gregorovits (Jóka), Ján Martinkovits (Magyardiós), Viktor Árvai (Pusztafödemes), Štefan Csapolai (Pozsonysárfő), Viktor Maszarik (Egyházfa), Ján Wiedermann (Csataj), Julius Szörényi (Cseklész), Matias Drevenyák (Boldogfa), farári. Georg Poór sencský a Desider Horváth maďarbélsky notár, sencský rychtár Julius Sipeky, železničný úradník na odpočinku Jozef Koller, učítelia: Anton Woszátka (Pozsonysárfő), Št. Nagy (Szenc), Andrej Tüske, Gejza Csukás (Cseklész), ábrahámsky panský nadlesný Kolo-man Gresznárik, čeklésky statkár Michal Wallner, čeklésky obchodník Ignác Heich atď. atď.

Shromaždenie zahájil dekan-farár Alojs Karoly, do-
podrobna vysvetliac cieľ shromaždenia a potrebnosť

organisovania kresťanskej ľudovej strany. Potom rečnil krajinský vyslanec Ján *Bartos*. V jeho reči predniesol príčiny, pre ktoré kresťanská ľudová strana nemala dôveru ku vláde pracovnej strany. Zatým obširne vykladal program kresťanskej ľudovej strany, ciele a rôzne spôsoby organisovania. Na jeho návrh shromaždenie jednohlasne a s oduševnením uzavrelo:

aby organisačné kresťanskej ľudovej strany vo celom okrese v každej obci byly utvorené.

Za predsedu okresu vyvolený bol dekan-farár Alojs Karoly a za okresného notára farár Matias Drevenyák.

Anton Roszipál, dekan-farár obce Erzsébetkáporna, zápalistými slovami povzbudzoval prítomných, aby pevne vydržali pri zástave kresťanskej ľudovej strany.

Alojs Karoly, dekan-farár zakľučil shromaždenie a na jeho návrh telegrafične pozdravení boli: minister-predseda dr. Alexander *Wekerle*, gróf Aladár *Zichy*, predseda kresťanskej ľud. strany a Georg *Szmeccányi*, főispán prešporskej stolice.

Shromaždenie vo volebnom okrese moravsko-svätojánskom.

Voličia okresu moravsko-svätojánskeho organisačné shromaždenia vydržali 10. okt. predpoludním v obci *Detreköszentmiklós*, 11. okt. predpoludním v *Moravských Sv. Jánoch*, popoludní ale vo *Velkých Levároch*. V týchto shromaždeniach v zastupiteľstve kresťanskej ľud. strany prítomný bol krajinský vyslanec Ján *Bartos*.

Zo stránky popredného volebného obecnstva ku shromaždeniu dostavili sa: dekan-farári: Alexander Szeder (Búrszentgyörgy), Gejza Szücsy (Kislévárd); farári: Franc Sztaricssek (Detreköszentmiklós), Imrich Majzon (Detreköszentpéter), Mikuláš Sikuta (Nádasfő); administrátori: Augustin Pullmann (Laksárufalu), Ján Huszár (Nagylévárd); okresní notári: Karol Fikar (Detreköszentmiklós), Jozef Szoják (Laksárufalu), Ludvik Holba (Nagylévárd), hlavný kráľ. fiskus na odpočinku Štefan Eiserth (Nagylévárd); učítelia: Anton Liebenberger (Detreköszentmiklós), Jozef Balázs (Nagylévárd), Anton Privrel (Kislévárd), lesník pánstva Pavel Vaschek (Nagylévárd); členovia stoličného výboru: Jozef Holly, Michal Holly (Kislévárd), Ján Zsabec (Gajar). Nedostavenie sa ku shromaždeniu vylúvili: Jozef Horáček, farár (Morvaszentjános) pre chorobu, farár Ján Trubínyi, bývalý krajinský vyslanec (Gajar) pre úradné zamestnanie.

V shromaždeniach predsedali: Franc Sztaricssek, farár (Detreköszentmiklós), Alexander Szeder, dekan-farár (Búrszentgyörgy) a Ján Huszár, administrátor (Nagylévárd), ktorí aj zápalistými rečiami vysvetlili ciele a potrebnosť organisovania. Za nimi vo všetkých troch shromaždeniach krajinský vyslanec Ján *Bartos* vykladal program a veľkú významnosť organisovania kresťanskej ľudovej strany, na jeho návrh v každom shromaždení prítomní jednohlasne s oduševnením uzavreli:

aby v každom hlasujúcom kruhu a v každej obci okresu bezodkladne utvorená bola organisačia kresťanskej ľudovej strany.

Pri prevedení volieb v hlasujúcom kruhu Detrekő-szentmiklós za predsedu vyvolený bol miestny farár Franc Sztaricsek, za notára Mikuláš Sikuta, farár obce Nádasfő; v hlasujúcom kruhu moravsko-svätojánskom za predsedu vyvolili Alexandra Szedera, dekana obce Búrszentgyörgy a za notára administrátora Augustína Pullmanna; v hlasujúcom kruhu veľkolevárskom za predsedu vyvolený bol malolevársky dekan Gejza Szüesy, za notára veľkolevársky administrátor Ján Huszár. Zo všetkých troch shromaždení telegrafične pozdravení boli: gróf Aladár Zichy, predseda kresťanskej ľudovej strany, minister okolo jeho veličenstva kráľa, a Georg Szmrecsányi, főkispán prešporskej stolice.

Shromaždenie vo volebnom okrese stupavskom.

Stupavského (Stomfa) okresu voličia organizačné shromaždenie vydržovali 12. októbra v Malackách a 13. októbra v Stupave. V oboch shromaždeniach volebné obecnstvo prítomné bolo vo veľkom počte a stredisko kresťanskej ľudovej strany zastupoval krajinský vyslanec Ján Bartos.

Z popredných občanov okresu medzi mnohými inými v shromaždeniach boli prítomní; Jozef Kovács, pápežský komorník, dekan-farár (Malačka), Imrich Hojszik, dekan (Stomfa), Franc Gratzer, dekan-farár (Zohor); farári: Ján Trubínyi, bývalý krajinský vyslanec (Gajar), Andrej Bartos (Detrekőcsütörtök), Edmund Jabornik (Nagymagyarfalú), Anton Florek (Pozsonybeszterce), Jozef Blaschke (Máriavölgy), P. Eustach Vilics, predstaviteľ frantiskánskeho kláštora z Malaciek, Valér Pásztor, stupavský kaplán, Gustáv Karner, hlavný slúžny (Malačka), Béla Bácsy, úradník pánstva (Stomfa), Zigmund Egerer, hlavný úradník pánstva (Nándorháza); učители: Kamillo Greguska (Borostyánkő), Štefan Kende (Mászt); okresní notári: Ján Smelik (Stomfa), Eduard Komjárszky (Mászt); viacerí rýchtári atď. Neprítomnosť vymluvili farári: Pavel Knöpller (Magyarfalva) a Rudolf Hajós (Lozorno).

V Malackách zahájil shromaždenie pápežský komorník, dekan-farár Jozef Kovács, v Stupave ale dekan Imrich Hojszik, v zaháječných rečiach oba vysvetlili cieľ shromaždenia a potrebnosť organizovania. Po nich na oboch miestach krajinský vyslanec Ján Bartos v dlhších rečiach poukázal na terajšie rozpoloženie politické a predniesol rôzne spôsoby organizovania. V oboch shromaždeniach prítomní voličia jednohlasne uzavreli:

že vo všetkých obciach celého okresu v najkratšom čase utvoria organizáciu kresťanskej ľud. strany.

V stupavskom shromaždení veľavýznamnú reč povedal bývalý krajinský vyslanec, farár Ján Trubínyi.

Za predsedu volebného okresu vyvolený bol Imrich Hojszik, stupavský dekan a za notára stupavský kaplán Valér Pásztor. Do hlasujúcich kruhov previedli volby nasledovne: *Hlasujúci kruh Dévényujfalú:* predseda Ján Viršik, farár (Dévényujfalú), notár Ján Zsák, farár (Lamac); *hlasujúci kruh Malačka:* predseda pápežský komorník, dekan-farár Jozef Kovács; *hlasujúci kruh*

Nagymagasfalú: predseda Franc Gratzer, dekan-farár (Zohor), notár Jozef Nedbalek, učiteľ (Nagymagasfalú); *hlasujúci kruh Stomfa:* predseda dekan-farár Imrich Hojszik, notár Kamillo Greguska, učiteľ (Borostyánkő).

Z oboch oduševnenej nálady shromaždení telegrafične pozdravení boli: gróf Aladár Zichy, predseda kresťanskej ľudovej strany, minister okolo osobnosti jeho veličenstva kráľa, a Georg Szmrecsányi, Főkispán prešporskej stolice a slobodného kráľovského mesta Prešporka.

Porady kresťanskej ľudovej strany snemovej.

I.

V útorok, 16. októbra večer o 7. hodine kresťanská ľudová strana snemová vo vlastnom kruhu vydržovala poradu, ktorej predsedal pápežský prälát Ján Molnár a v ktorej za major domusa Kruhu kresťanskej ľudovej strany snemovej, ktorý úrad poslal zastupoval Georg Szmrecsányi, terajší főkispán prešporskej stolice, jednohlasne vyvolený bol Ján Bartos. Za člena do Rady verejného stravovania strana kandidovala Karola Huszára, za člena do Rady priechodného hospodárstva Štefana Hallera. Pri rozhovore o politickom rozpoložení, strana zaoberala sa so správami v novinách uverejnenými, ktoré v súvisi so zmenami v ministerstvách, aj kresťanskú ľudovú stranu pripočítali ku tým, čo údajne snúvali osobné intriky. Strana konštatovala, že to od nej zcela ďaleko stojí a že z jej členov ani jedo v žiadnej forme nezavdal príčiny ku spomínanému predpokladaniu a imputovaniu.

Porada kresťanskej ľudovej strany snemovej výbor vyslala tým cieľom, aby od grófa Alberta Apponyiho, ministra kultu a verejnej výučby vyzvedal sa o tom, v akom štádiu sa nachodí sa príprava predostref majúceho sa zákonného návrh o autonomii katolíkov a zákonný návrh tento ako bude vklúčený do pracovného poriadku parlamentu. Do tohoto výboru vyvolení sú: pápežský prälát Ján Molnár, Alexander Simonyi-Semadam a Štefan Haller. Porada zakončená bola s prijatím vonkajších členov a ako takí boli prijatí: Jozef Csáky, farár (Bugyi), Ludvik Schinner, profesor hlavného gymnásia (Nagyszombat), Franc Sztaricsek, farár (Detrekő-szentmiklós) a Emil Kriegs-au, tajomník družstva spolkov katolíckych robotníčiek (Budapest).

II.

V piatok 19. októbra večer o 8. hodine kresťanská ľudová strana snemová vydržovala druhú poradu, ktorej predsedal pápežský prälát Ján Molnár a na ktorej prítomný bol aj minister okolo osobnosti jeho veličenstva kráľa, sk. vn. t. r. gróf Aladár Zichy. Porada zaoberala sa s plánom strany neodvislých a 48. poľažne utvorenia Kruhu vládnej strany. Ku pretriasaniu tejto otázky s ostatnými vládou podporujúcimi stránkami vyslaní sú ako výbor: pápežský prälát Ján Molnár, spravujúci podpred-

seda strany, Ján Bartos a Béla Landauer, krajinskí vyslanci. Zatým prešli ku pojednávaniu vládou snemu predostretých zákonných návrhov. Kresťanská ľudová strana prijala zákonnú predlohu o indemnite a uzavrela, aby pri jej pojednávani v parlamente stanovisko strany označil Štefan Haller. Prijali predlohu o horvatskom finančnom vyrovnaní a zatým pojednávali zákonný návrh o válečnej podpore zamestnancov verejnej služby. Strana uzavrela, že od ministra kultu a verejnej výučby vysvetlenie bude žiadať ohľadom toho, či do kategórie pod 18. bodom v druhom oddiele 2. odseku označenej pripočítaní sú aj kongruálni duchovní a kapláni. Predlohu ostatne vo všeobecnosti prijali a Jána Bartosa poverili, aby pri pojednávani predlohy v parlamente označil stanovisko strany. Po zakončení porady za vonkajších členov prijatí boli nasledovní: dr. Gejza Bozóky, profesor university (Pozsony) a dr. Artúr Sándor, okresný slúžny (Ilava).

Udalosti svetovej vojny.

Talianske bojište. V minulom týždni na taliansky front dovezli mnoho anglického a francúzskeho vojska, streliva a veľké zásoby všelijakého válečného vyzbrojenia. Na tyrolskom a korutánskom fronte uhorské a rakúske čaty zajaly 300 Talianov a ukoristily válečný materiál. Na odseku Monte San Gabriele naše čaty opäť odrazily viac talianskych výpadov.

Vojna proti Rusom. Na ostrove Ösel nemecké čaty v minulom týždni zajaly 10.000 Rusov a ukoristily 50 kanónov. Ostrovy Moon a Dagö na Baltickom mori nemecké čaty v minulom týždni tiež zaujali a na ostrove Moon zajaly dva pluky ruskej pechoty. Na Baltickom mori medzi nemeckou a ruskou flottou prišlo ku ostrej bitke, v ktorej 19 ruských válečných lodí s veľkou ztrátou muselo cúvnuť a ruská válečná loď «Slávia» bola ponorená. Nemecká flotta už vplávala do finského zálivu.

Západné bojište Nemcov proti Francúzom a Angličanom. Nemecké čaty pred Verdunom dosiahly viac významných úspechov. Na fronte vo Flandrii Angličania v hroznej palbe nemeckého delostrelectva ďalej krvácajú.

Zprísnený boj podmorskými loďami.

Berlin, 17. októbra. Wolffova kancelária oznamuje: Podmorská loď «U. 39» počas troch rokov vojny pod velením jej zvlášte osvedčeného veliteľa poručíka radovej lode Forstmann, medzi inými pred gibraltárskou úžinou potopila 5 cenných parníkov so súhrnným obsahom vyše 20.000 tún a síce anglický ozbrojený 2862-túnový parník «Normanton», 3847-túnový parník «Merzario», 4383-túnový parník «Almera», 4703-túnový parník «Luceria» a 3555-túnový japonský parník «Hikošamaru». Behom troch dní zničené lode viezly spolu 31.500 tún uhlia, z ktorého vyše 26.000 tún bolo obceané pre zimnú potrebu Talianska.

Šéf admirality.

Revolúcia v Rusku.

Preloženie ruského hlavného válečného stánu.

Ruský hlavný válečný stán z Mohyleva preložili do Dorpatu.

Prípravný parlament v Petrohrade.

Pred zasadnutím zákonodarného snemu v Petrohrade zasedať mal prípravný parlament, ktorému ministri predostrel mali soznam všetkých súrnych, zvlášte agrárnych návrhov.

Vyprázdenie Petrohradu

Následkom veľkého morského víťazstva nemeckej floty na Baltickom mori a finskom zálive, revolúciárska vláda so všetkými úradmi vyprázdňuje Petrohrad a presfahúva sa do Moskvy.

Z krajinského zákonodarstva.

Snemovňa krajinských vyslancov 16. októbra vydržovala zasadnutie, v ktorom ministerpredseda Alexander Wekerle cieľom pojednávania predostrel štyri návrhy zákona, a síce o dočasnom rozpočte (indemnite) na štyri mesiace, o novšom predĺžení finančnej zmluvy s Horvatskom, o novšom válečnom príplatku štátnych zamestnancov a konečne o povýšení dane od liehu. Ministerpredseda oznámil, že návrh zákona o riadnom rozpočte na finančný r. 1917—18. predostre najpozdšie v prvých dňoch novembra.

Návrhy vydali finančnému výboru s tým, aby ich do piatku vybavil.

V zasadnutí v piatok, 19. októbra popoludní vydrživanom finančný výbor predostrel svoju zprávu a v sobotu začalo sa meritorné pojednávani návrhu o dočasnom rozpočte. Pracovná strana ako opozícia napáda rozpočet. Na pohoršenie je, že politickú mravnosť a statočnosť v ich debattách nestydia sa spomínať za peniaze bankárov vyvolení vyslanci, v slanom bahne politickej nemravnosti splodenej pracovnej strany.

Ako zaujali Nemci ostrov Ösel.

Berlin, 17. októbra. Wolffova kancelária oznamuje: O zdarných válečných operáciach prevedených od mora proti ostrovom Ösel a Dagö dozvedeli sme sa o nasledovných podrobnostach: Počas vojny neprestajne usilujúce sa naše menšie miny hľadajúce korvetty, porobily prvé prípravy ku zamýšľanému napredovaniu floty proti ostrovom Dagö a Ösel, dominujúcim nad Rigským zálivom. Ačkoľvek je voda okolo ostrovov všade veľmi plytká a plná bralastými a piesočnatými zátoňmi a niekedy aj zima a búrlivé počasie, taktiež i prítok veľmi obťažovaly prácu našich malých miny hľadajúcich lodí, týmto poverené sväzky predsa húževnatou a neunavnou hrlivosťou a za najkratší čas očistily okolo dvoch ostrovov minami celkom nakazenú vodu, taktiež aj cestu

vedúcu ku ostrovom. Takýmto spôsobom našim morským válečným silám a dopravným parnikom pripravili bezpečnú cestu. Dopravnú flottu, ktorá bola v jednom poľnom prístave, za prekvapujúce krátky čas postavili do služby, naplnili čatami a napriek prekážkam plavby pozdĺž pobrežia previezli ich ku ostrovom, ktoré bolo treba napadnúť. Že sa z mnoho lodí pozostávajúcej dopravnej flotte na úzkej, medzi mánami prekliessenej ceste a v búrlivom počasí v nočnej tme nič nestalo, to najlepšie dokazuje schopnosť nemeckého námorníctva. Podobne hladko sa previedlo aj vyloženie na breh čiat a delostrelectva, keď pobrežie brániace batterie nepriateľove, naše loďné granáty umlčaly. S námorníckeho stanoviska zvlášte cenným výkonom bolo vniknutie našich ľahších morských válečných sil do Kasar Viku,

Zprávy stoličných gazdovských dozorcov.

Na riadnom mesačnom zasadnutí administratívneho výboru stolice trenčianskej gazdovský dozorca oznámil, že v stolici cez celý september bola taká suchota, na jakú sa ani najstarší gazdovia nepamätajú. Len okolo 12. septembra padlo v severnej časti stolice niekoľko výdatnejších dážďov. V posledné noci septembra boli už i mrazy. Suchú pôdu len veľmi ťažko mohli orať, ba oračka miestami vôbec nebola možná. Rýchle rozmnožujúce sa poľné myši robia veľké škody. V nedostatku otravných látok proti poľným myšiam možno sa brániť len ich zabitím. Kopiany sľubujú malú úrodu. Úroda zemiakov na horných stranách stolice je trochu

Demonštrácia ľudu za pokoj v Petrohrade.

ponevác cesta medzi ostrovami Solösud, Dagó a Ösel je veľmi úzka a plná bralastými krútnavami a časťami s plytkou vodou. Len jeden jediný, sotva 200 metrov široký kanál vedie mnohými zákrutami do Kasar Viku, tak že aj v čas pokoja, keď námorníci dostanú každý signál, táto cesta je nebezpečná ešte len aj plavcovi, ktorý pozná miestne pomery. Že dopravnou flottou hlavne na južnej časti ostrova postavili najmodernejšie 30,5 centimetrové kanóny, ktoré v dialke 28 kilometrov nachodiac sa naše míny hladajúce lode držaly pod palbou, to naše podujatie robilo ešte odvážlivejším. Ruské morské válečné sily viackrát sa zamiešaly do boja.

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Krestan», ktorý už cez štyriadvadsať rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužilo bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov.

lepšia. Zemiaky už vyberajú, bo sa gazdovia boja, že im ich pokradnú. Zo zprávy gazdovského dozorca dá sa vyrozumeť, že v stolici kradnú vôbec všetko, čo možno zjesť a proti týmto krádežiam sotva sa možno brániť. Úroda cukrovky je slabá, krmnej repy trochu lepšia, ale i táto je slabá. Úroda kapusty je mizerná následkom veľkej suchoty a škôd zapríčinených húsenicami. Stav pastvín a lúk sa nepopravil, mládze (kosienky) boli len na veľmi málo miestach, pastviny vyhorely. Úroda jablk, slivák a orechov je stredná, iného ovocia slabá. Pre nedostatok paliva, zemiakov, mlieka a masti verejné stravovanie robí veľké starosti.

Administratívny výbor stolice turčianskej 8. októbra vydržoval riadne mesačné zasadnutie, na ktorom stoličný gazdovský dozorca oznámil nasledovné: Počasie v septembri bolo stále suché, teplé a len koncom mesiaca nastaly chladnejšie noci a miestami boli slabšie mrazy. Oziminy v septembri začali siať a so sejbou

ozimín v stolici dosiaľ sú zväčša už i hotoví. Zemiaky tiež v septembri začali už vyberať a úroda následkom dlhej suchoty je veľmi zlá. Podobne zlu úrodu sľubuje aj kapusta a zahravné siatiny. Úroda mládze (kosienky) bola zlá, na mnoho miestach lúky ani nemohli druhý raz kosiť. Ostatných krmných steblovitých rastlín sa tiež málo urodilo, slamy gazdovia sotva majú, krmná repa sľubuje slabú úrodu a ponevác niet ani obročných krmív, každý gazda stojí pred tou otázkou, ako a čím bude chovať cez zimu statok, ktorý ešte má? V stolici utvorili výbor pre zaopatrovanie krmu. Gazdovský dozorca konečne oznámil, že žilinská expositúra ministerstva poľného hospodárstva stolici cieľom rozdelenia medzi gazdami vyassignovala 9 vagónov pšenice a 14 vagónov raže na siatie.

Hanušovce (Spišská Magura).

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Prosím o uverejnenie tohto mojho dopisu v našom milom «Kreštan»-e.

Dňa 9. októbra bolo tomu 25 rokov, čo hanušovský dekan-farár a okresný školdozorca Peter Krávecz svoju prvú svätú omšu slúžil. Kňazstvo celej Magury, tak starovešský, ako i nedecký dekanát, použilo tú príležitosť k tomu, aby preukázalo svoju lásku nielen v Magure, lež po celej stolici všeobecnej úcty sa tešiacemu oltárnemu bratovi svojemu. Kežmarský, starolubovenský a šávnický dekanátsky okres tiež bol zastúpený jedným-jedným údom a z Oravy dostavili sa na slávnosť farári z Trstenej a z Tvrdošina.

V mene starovešského dekanátu jubilanta dlhšou peknou rečou pozdravil Michal Majercsák, farár z Maťašoviec a oddal mu dar okresných kňazov: strieborný paciškál (križik). Kňazstvo nedeckého okresu v sprievode pozdravujúcich slov svojho dekana Antona Kubaszáka, farára jurgovského, jubilanta prekvapilo s jeho vlastnou podobizňou, maľovanou od umeleckého maliara Ludvika Taryho. V mene okresného katolíckeho učiteľstva upravil k jubilantovi pozdravujúce slová richvaldský učiteľ Jozef Oravec, oddajúc mu od okresných učiteľov podpísaný, pekne vystavený pamätný spis. Potom šiel jubilant medzi radom školských dietok držiacich v ruke venec do ozdobeného a veriacimi naplneného kostola, aby tam popri rukovodičstve Kubaszáka, dekana nedeckého okresu, a pomocou viac oltárnych bratov obetoval Všemohúcemu svoju striebornú svätú omšu. Manuduktor pred svätou omšou od oltára povedal peknú príležitostnú reč. Služby Božie pozdvihol dojímavý spev od jubilanta založeného a vyučeného, z roľníckych žien pozostávajúceho spevokolu.

Po Te Deume a požehnaní vítal jubilant prítomných 18 kňazov a troch svetských pri svojom pohostinnom stole. Počas obedu odznelo viac prípitkov na jubilanta, ktorý popri inom účinkovaní založil a vedie v svojej obci kvitnúci kresťanský potravný a úverný spolok. Jubilanta pozdravili mnohí jeho kňazskí a svetskí

ctitelia, ktorí nemohli osobne prísť na jeho 25-ročné kňazské jubileum, listovne a telegrafične, medzi nimi i Anton Beszkid a Ján Bartos, krajinskí vyslanci kresťanskej ľudovej strany.

Na podporu katolíckej tlače prítomní obetovali 120 korún.
Jeden prítomný.

CHÝRNIK.

Duchovné cvičenie jeho svätosti Pápeža. Jezuiti P. Tacchi Venturi a P. Magni od 30. sept. do 6. októbra vydržovali vo Vatikáne duchovné svičenie (exercie) pre svätého ota Pápeža a jeho prälátov.

Útok proti kardinálovi. Proti kardinálovi Giustini spáchali v Ríme útok. Keď sa viezol na automobile, strelili naň, lež nestalo sa mu nič.

Kaločský arcibiskup za katolícku tlač a za válečné siroty. Kaločský arcibiskup dr. A. Várady spolku katolíckej tlače k napomáhaniu vznešených jeho cieľov poslal 10.000 korún a ku podpore válečných sirôt daroval válečné štátne papiere v cene 10.000 korún.

Z nitrianskeho biskupstva. Jeho veličenstvo kráľ na predostretie diecézanského biskupa grófa Vilhelma Bathányho za titulárneho prepošta vymenoval Jozefa Wébera, dekana farára v Považskej Bystrici.

Cirkev za výučbu. Päťkostolský biskup gr. Julius Zichy na katolícke školské ciele najnovšie obetoval 10.000 korún.

Nemecký cisár v Carihrade. Zo Sofie nemecký cisár odcestoval do Carihradu. Pri príchode, odchode a počas celého pobytia v Carihrade obyvateľstvo hlavného mesta Turecka demonštratívne oslavovalo nemeckého cisára.

Válečnému sirotincu «Ottokár» čestný biskup Fraknói poslal 1000 korún a spolu sa zaviazal, že od budúceho roku začnú dá ročne 1000 korún na zaopatrenie jedného dieťaťa.

Švajciarski biskupi proti drahote. Vo Švajciarsku je každý rok jeden takzvaný modlitebný deň, v ktorom sa veriaci modlia na úmysel určený skrze biskupov. Tohto roku švajciarski biskupi v spoločnom pastierskom liste vyzvali veriacich, aby sa v modlitebný deň modlili za ulavenie drahoty a za prestanie úžery a úžernického kšeftovania s potravinami.

Zomrel nestor uhorských kňazov. Najstarší uhorský kňaz, piarista Ján Matusik zomrel v Budapešti v 103. roku svojho veku a v 84. roku svojho reholníckeho života.

Piaty raz vyznačený poľný duchovný. Z Prešporku oznamujú: Kaplána kapitúlskeho kostola, Alexandra Mosera, sekretára poľného biskupa, ktorý od vypuknutia vojny kona poľnú kňazskú službu, jeho veličenstvo kráľ vyznačil rytierskym križom rádu Franca Jozefa s válečnou ozdobou. Je to počas vojny už piate vyznačenie sebaobetavého poľného duchovného. Poľný biskup za horlivé účinkovanie jeho vymenoval ho za radcu svätej stolice.

Hrdinskou smrťou zomrelý poľný duchovný.

Z bojiska dostali sme zprávu, že si Štefan Proskurnický, poľný duchovný jedného rakúskeho pluku «Landwehru», 29. sept. ráno práve odpočíval uprostred válečných únav, keď ho nepriateľský nábytok smrteľne ranil. Hrdinskou smrťou zomrelého poľného duchovného pochovali na tom istom mieste, kde bol ranený.

Hindenburg o moci modlitby. Prälát Mehler v mene 2700 altöttingských pútnikov upravil telegramm na feldmaršalla Hindenburga, ktorý odpovedal nasledovne: Vrácne vdaky za milú rozpomienku pútnikov bavorského národného milostného miesta. *Modlitba veriacich* napomôže naše čaty a prinesie nám víťazstvo a pokoj.

Vyznačení košickí honvédi. Striebornú medailu hrdinskosti druhej triedy dostali: landšt. kaprál Michal Keeskés; frajtri Ján Szabó, Karol Gallyas; landšturmisti Elek Bertok, Bartolomej Susnyak, Michal Gottfried, Michal Mokos, Julius Knoth, Ján Lofai, Ludvik Gyurina, Michal Urbán, Julius Rapják; honvédi Štefan Bálint a Julius Csehek. Všetci z 9. honv. peš. pluku.

Na smrť odsúdení vojaci. Z Košíc oznamujú: Vojenský uprechlí Mikuláš Varga a Štefan Orosz v mesiaci júni vlámali sa v satmárskej obci Vállaj do domu Antona Gondu, úradníka pánstva, ktorého zavraždili a v byte nachádzajúce sa peniaze, cenné papiere a iné veci ukradli. Žandári chytili vrahov, nad ktorými v minulé dni súdil košický vojenský súd. Po trojdňovom pojednávaní obidvoch odsúdili na smrť povrazom.

Zbojníci v kostole. V stolici fejšerskej túľajúci sa cigáni v minulé dni na úsvite vlámali sa do kostolov obcí Csór a Inota a ukradli zlaté cibória, monštrancie a všetky kalichy.

V Rusku jeden nákladný vlak s municiou vyletel do povetria. Následkom výbuchu 16 ľudí zomrelo a 15 bolo ranených.

Oheň v Sobránci. Z Ungváru oznamujú: V Sobránci v jednu minulú noc vypukol oheň, zorelo 13 domov. Oheň zastavili a zahasili ungvárski ohňohasiči.

Pustošiacie povodne v Číne. Následkom veľkých povodní 3,000.000 ľudí ostalo bez prístrešia. Počet utopených nedal sa ešte ustáliť.

Zamestnanci koš.-oderbergskej železnice v mesiaci júli pre rodiny svojich narukovaných súdruhov sossbierali 1602 korún.

Smrteľné nešťastie vo Vys. Tatrách. Vo veľkej doline Kohlbach našli mrtvolu 35-ročnej opatrovateľky Alžbety Möbius, rodáčky z Breslavy, ktorá posledne stála v službe vojenského pozorovacieho špitála v Munkáči. Keď sa 20. sept. vrátila z urlaubu z Breslavy, pretrhla svoju cestu, šla do Starých Smokoviec a ztadiaľ vybrala sa celkom sama cez Poľský hrebeň ku Velickému plesu. S jedného strmého miesta musela ale spadnúť, utrpela ťažké poranenia a v nedostatku pomoci tam dokončila život.

Odpredaj dreva. Stará Lubovňa vo svojom lese predá drevo cenené na 293.860 korún.

Výsledok zbierky ku cieľom Červeného Kríža.

Dňa 15. a 16. sept. zariadili v Budapešti zbierku na vznešené ciele spolku uh. Červeného Kríža. Výsledok zbierky činí 183.327 korún.

Z Lubice (Spiš). Lubické sirkové (švablové) kúpele, ktoré za posledné dva roky boli zatvorené, mesto predalo starolubickému obyvateľovi, kupecovi starozitnosti Arpádovi Bennemu za 37.000 korún. Mesto predá aj 67.000 kubičných metrov dreva, ktoré je cenené na 2,600 000 korún.

List z ruského zajatia.

Spišsko-richvaldský gazda Ondrej Irha Galganek v svojej 23. júla datovanej a 4. októbra došlej karotke z Danilkiny píše svojmu duchovnému: Milý otče duchovný! Ich karotku som dostal, ktorá bola písaná 13. marca. Tak im dávam na vedomosť, že ja som zdravý i som sa potešil, že mi oni napísali, čo je tam nového i kto je od nás zajatý. Tak na ich žiadosť im píšem o Michalovi Kocurovi (richvaldský gazda), čo som čul od mojich kamarátov. Prvého septembra 1914. sme boli v boji a tam ho ranili ráno a večer zomrel blízko Lembergu. Prosím ich, ak možno, zašlu mi modlitebnú knižočku S krásnym pozdravom sa porúčam do ochrany Božej.

Na žalúdok chorým

nevyhnutne potrebným liekom je

Jágerská voda,

ktorú od 150 rokov dorábajú **jágerskí milosrdní bratia**. K dostaniu je v každej lekárni, cieľu najprimeranejšie je ale objednať si ju v

Lekárni milosrdných bratov

v Jágri (Eger).

Malá fľaška 80 halierov. Stredná fľaška 2 koruny 20 halierov. Veľká fľaška 4 koruny 40 halierov. Menej ako v hodnote 3 koruny neposielame po pošte.

Varujme sa napodobenín.

istotne lieči zákonom chránený prostriedok. **Borovičková masť.** Nešpiní a je zcela bez zápachu. Malý teglík 3 koruny, veľký teglík 5 korún, rodinný teglík 9 korún k tomu patriaceho borovčkového mydla cena 4 K. Adressa objednávok

Alexander Gerő, lekárnik Nagykörs 40.

**Svrabľavosť,
Potenie,
Slnečný úpal,
Šupanie kože,
Svrab a hostec,
Neduhly kože, rany,
Opuchliny a staré rany**

Ja Anna Csillag

s mojimi 185 cm. obrovskéj dlzky LOREY VLASMI, ktoré som dosiahla 14 mesačným upotrobovaním vlastného vynálezu masť. Toto je jediný osvedčený prostriedok proti prehnutiu ku podporovaniu rastenia a posilneniu pôdy vlasov. — Pri mužských v krátkom čase pôsobí rastenie hustej brady, vlasom a brade dodá prirodzeného lesku a ľahkej ohybnosti a do najvyššieho veku chráni pred časným ošedivením

Cena teglika: 6, 10 a 15 kor.

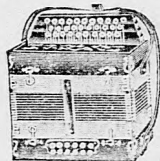
Poštové zásielky vybavujú sa každodenne, pri voprednom zaslaní obnosu alebo s poštovou dobierkou, do všetkých krajov sveta bezprostredne z dielne, kam všetky objednávania upraviť treba.

ANNA CSILLAG, Viedeň,
Kohlmarkt 20.

Zdarma

na žiadosť každý dostane môj veľký obrázkový cenník, zlatého,

strieborného tovaru a hudobných nástrojov. Husle po K 14.—, 20.—, 25.—, a v. Dobré harmoniky K 16 —, 26 —, 3.—, 50. 2-radové viedeňské harmoniky K 70.—, 80.—, 100.—, 1:0.—. 3-radové K 180, 200.—, 240.—, 280.—. Zámena povolená alebo návrat peňazí. Zásielky s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlaní obnosu.

Vývozný dom

Hanns Konrad
c. a k. dvorný zásielca
Brüx 1545 číslo (Čechy).

8 halierov

(za 1. poštovou dopisničkou) stojí vás môj hlavný cenník, ktorý na žiadosť pošle vám

Prvá dielňa na hodiny

Hanns Konrad

cis. a kr. dvorného zásielcu Brüx číslo 1544.

☞ (Čechy) ☞

Nickel alebo ocelové anker hodinky K 16, 18, 20. Válečné rádium anker hodinky K 18, 22, 26 Bielokovové (Glorie striebro) s dvojitou pokrývkou anker remontoir hodinky K 30. Massívne strieborné anker remontoir hodinky K 40, 50, 60. Budíčky a stenové hodiny vo veľkom výbere. 3 rokov záruka. Zasielanie s poštovou dobierkou. Zámena povolená alebo návrat peňazí.

Retaze pre rožnú lichvu

Stredného vyhotovenia 9 kor. Ohlávkové retiazky polpevného vyhotovenia 4.50 kor. Trovy zaslania a zaobalenia obťažujú objednávateľa. Objednať možno s vopred doposlaním obnosu alebo s poštovou dobierkou.

Móric Lendvay,
vývozný dom.
Budapešť, VII.,
Kertész-utca 43.

Oznamy prijíma administracia

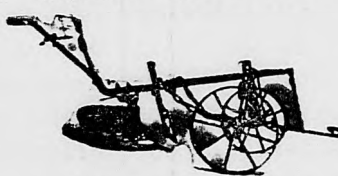
„Krestan“

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28.

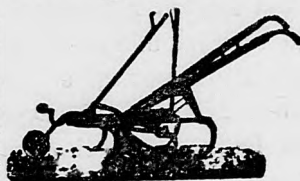

Najlacnejší a najlepši prameň Jozef Marosi a Syn Esztergom 15.

strojov a železného tovaru veľký obchodný dom. Zo skladu zasiela zvláštnej jakosti ocelový pluh za 140.—, dvojitý pluh za

275. K, Juno americkú koňskú motyku za 156.— K (prevádza 5 ľudí robotu) Železnú bránu za 90.— K; zvláštnu bránu s uhlami želom okuvanými za 1:0 K. Veľký obrázkový cenník na žiadosť pošleme zdarma.

Z vnútra a z vonku cinkovaný

Nehrdzateľný ocelový kotál

takej trvácnosti, ako kotál moderný, ba má väčšie prednosti, ako tento, bo čo do stálosti a pevného vyhotovenia vydrží každú konkurenciu.

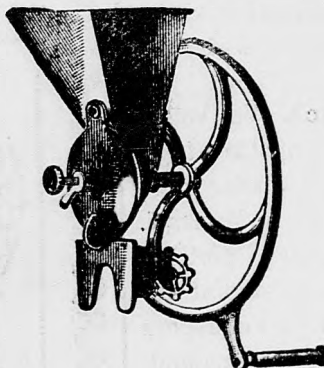
Priemer v centim.	Prázd.obsah v. litroch	Váha v. kilogr.
40	30	6
44	35	7
48	40	8
52	50	9
56	60	11
62	70	13
68	80	14

Cena 3.65 kor. po kgr.

K objednaníu: u **Pavel Sohr** obvodu ocelového tovaru **Somogyszil.**

Zásielky s poštovou dobierkou, pri objednaní od každého kusa treba poslať 5 korún závdavku. Cieľunajprimeranejšie je objednávky prevádzať na poštovej poukázke. Objednávateľ presne a zreteľne vypísať má meno, udať bydlu, o. poštu a železničnú stanicu.

Ručný stroj k šrotovaniu

hodi sa ku šrotovaniu zrna každého druhu obilia vo fajnosti dľa ľubosti, ponevác stroj dokonáe možno regulovať. Veľkej schopnosti práce, ľahko ku hnatíu, tak že aj dieťa môže na ňom šrotovať po fajnosc múky. V každom hospodárstve a v každej domácnosti pri dochovávaní drúbeže a ošípaných tento stroj je nevyhnutne potrebný. Cena so zárukou a zaobalením 80 kor. Stroj ku vybaveníu väčších prác pripevnený na nohách 140 korún.

Tieto stroje zhotovuje a rozposiela

Imrich Tóth, Jászalsószentgyörgy.

Pri objednaníu prosím zreteľne udať adresu a železničnú stanicu.